

PRAVOBRANITELJICA
ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

ISTRAŽIVANJE

TRETMAN RODILJA KOD POROĐAJA U RODILIŠTIMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Zagreb, 2013.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova provela je istraživanje vezano za tretman roditelja kod porođaja u rodilištima u Republici Hrvatskoj. Svrha istraživanja je bila provjeriti kako se u rodilištima ostvaruje ili je omogućena podrška ili pomoć roditeljima od strane njima bliskih osoba, odnosno da roditeljima bliske osobe budu nazočne na porođaju. Svrha istraživanja je također bila da se utvrdi kakav je stav rodilišta prema ženskoj pomoći pri porođaju, odnosno dopuštaju li njihovu nazočnost pri porođaju ako je to izbor roditelja. Istraživanjem se također željelo saznati podatke o provođenju tečaja za trudnice i tko sve može pohađati taj tečaj te priznaje li se tečaj ako je pohađan u nekom drugom rodilištu. Istraživanje je potaknuto jednim medijskim napisom o tome kako prijateljici roditelja, usprkos tome što je završila tečaj za roditelja, u jednom rodilištu nisu dozvolili da bude nazočna na porođaju svoje bliske prijateljice, kao i pritužbom jedne građanke o tome što njenom suprugu, usprkos završenom roditeljskom tečaju, nisu dozvolili nazočnost na porođaju.

Istraživanjem su obuhvaćena sva rodilišta u Republici Hrvatskoj. Naime, upitnici su upućeni u 35 evidentiranih rodilišta u Republici Hrvatskoj. Rodilišta se nalaze u sklopu kliničkih bolničkih centara, bolničkih klinika, općih bolnica, doma zdravlja ili specijalizirane privatnog rodilišta. Pitanja su se odnosila na slijedeće: Tko sve može biti, i pod kojim uvjetima, kao pratitelj/ica roditelja, nazočan/na pri njenom porođaju? Postoji li pisana odluka o tome? Dozvoljava li se da žene (tzv. dule), ako su izbor roditelja, budu nazočne porođaju? Tko sve može pohađati tečaj za trudnice? Priznaje li se u onom rodilištu gdje se odvija porođaj, tečaj za trudnice koji je završen u nekom drugom rodilištu?

S obzirom na to da je zakonski propisano osiguranje cjelovite zdravstvene zaštite žena, a posebno u vezi s planiranjem obitelji, trudnoćom, porođajem i majčinstvom kao jedna od mjera zdravstvene zaštite¹, nema sumnje da iz toga proizlazi i bliska podrška roditeljima tijekom porođaja. Tijekom provođenja istraživanja, pojedina rodilišta su prestala s radom odlukom nadležnog ministarstva, a neka rodilišta nisu dostavila na vrijeme svoje odgovore. S radom su prestala tri rodilišta u sklopu Doma zdravlja Splitsko-dalmatinske županije², i to u Ispostavama Sinj, Makarska i Imotski. Također, s radom su prestala rodilišta u Domu zdravlja Đakovo i Domu zdravlja Našice. Odgovor nisu dostavile Klinika za ženske bolesti i porode KBC Zagreb i Opća bolnica Dubrovnik, ali stavovi tih bolnica o pojedinim pitanjima su Pravobraniteljici već bili ranije poznati (Opća bolnica Dubrovnik je prihvatila sva upozorenja i preporuke Pravobraniteljice u predmetu 03-05/13-22, vidjeti opis slučaja u tom predmetu). Štoviše, stavovi tih rodilišta su bili izravni povod za provođenje ovog istraživanja.

Slijedom navedenog, kada se isključe rodilišta koja su prestala s radom te rodilišta koja nisu dostavila svoje odgovore, od 35 ukupno je pristiglo **28 odgovora aktivnih rodilišta**. Sva

¹ Čl.17. Zakona o zdravstvenoj zaštiti, Narodne novine 150/08, 71/10, 139/10, 22/11, 84/11, 154/11, 12/12, 35/12, 70/12, 144/12, 82/13 i 159/13.

² Dom zdravlja Splitsko-dalmatinske županije je zdravstvena ustanova čiji je osnivač Županija Splitsko-dalmatinska i pruža zdravstvene usluge na području čitave županije. Ovakav županijski Dom zdravlja je nastao 2003. udruživanjem 13 Domova zdravlja (Brač, Hvar, Imotski, Kaštela, Makarska, Omiš, Sinj, Solin, Split, Trogir, Vis, Vrgorac i Brodosplit).

aktivna rodilišta koja su dostavila odgovor, osim jednog, su se izjasnila ili navode da porođaju može biti nazočna bilo koja osoba, ako je to izbor roditelja, i to bez obzira na njezin spol ili svojstvo. Od osoba koje mogu biti nazočne porođaju, na primjer, navode se životni partner, bračni i izvanbračni partner, majka, sestra, brat, član obitelji, osoba od povjerenja roditelja, prijateljica, susjeda i dr. Zanimljivo je da niti jedno rodilište nije izravno navelo životnu partnericu, kao osobu koja može biti nazočna na porođaju, premda niti jedno rodilište nije izravno isključilo tu mogućnost.

Dom zdravlja Metković, kao jedino preostalo rodilište u sklopu domova zdravlja, vjerojatno zbog prostorne nemogućnosti i nepostojanja uvjeta, ne dozvoljava da bliska osobe roditelja bude na porođaju. Klinika za ženske bolesti i porode KBC Zagreb ne dopušta nazočnost ženskih osoba kao pratiteljice roditelja. Navedeni slučaj je posebno obrađen u opisu slučaja.

Vezano za pitanje postoji li pismena odluka o nazočnosti druge osobe pri porođaju, odnosno tko može biti pratitelj/ica roditelja, gotovo sva rodilišta navode da ne postoji pismena odluka o tome. Izuzetno, Opća bolnica Zadar ima Pravilnik prisustvovanja porodu i pohađanju tečaja od 1. siječnja 2011. S druge strane, neka rodilišta kao npr. Klinički bolnički centar Rijeka u pismenom obliku je propisao uvjete prisustvovanja porodu. Razmatrajući dostavljene akte rodilišta stječe se dojam da se tim aktima željelo upoznati roditelje s kućnim redom rodilišta i uvjetima koje moraju zadovoljiti, kao i novčanim iznosima kojim se plaća tečaj za pripremu porođaja.

Vezano za pitanje koje se odnosi na „doule ili dule“³, rodilišta uglavnom navode da takvih zahtjeva nije bilo, da to nije u praksi, da nemaju saznanja o tome, da se nije nitko tako predstavio i sl. U velikoj većini slučajeva „doule“ se prihvaćaju i dopustilo bi se da budu nazočne porođaju i ne postavljaju nikakve uvjete, osim poštivanja kućnog reda rodilišta i plaćanja, ako je određeno da pratitelj/ica mora platiti prisustvovanju porođaju. U nekim rodilištima bi o tome odlučili kada dobiju zahtjev. Neka rodilišta ukazuju na problem jasne pravne regulative te problematiziraju to što „doule“ naplaćuju svoje usluge. Neka rodilišta o „doulama“ imaju sasvim pozitivan stav. Npr. Klinička bolnica „Sveti Duh“ navodi da „doula“ može biti prisutna jer Klinika nema razloga ulaziti u prirodu pravnih odnosa roditelja i osobe u njihovoj pratnji. S druge strane, Županijska bolnica Čakovec navodi da dogovaraju sastanak s predstavnicama „doula“ iz Varaždina. Sasvim drukčije, Opća bolnica Karlovac ne dozvoljava da „doule“ budu nazočne pri porođaju, a to opravdavaju objektivnim problemima

³ O fenomenu „dula“ ili „doula“ na portalu Psihološkog centra „Razvoj“ i drugih portala se navodi, cit.: „Gledajući kroz povijest, žene su često rađale uz prisutnost druge žene, neke iskusne roditelje koja im je ulijevala sigurnost i štitila ih u trenutku rađanja. Često su to bile majke i bake, ili pak bliže članice zajednice, iz čega se s vremenom razvilo primaljstvo. No, s povećanjem prakse rađanja u rodilištima, promijenila se i uloga primalje: ona postaje više medicinska stručnjakinja koja se brine za ženu uglavnom s medicinskog stajališta i vrlo rijetko ima mogućnost posvetiti se jednoj roditelji u potpunosti. No, žene su potrebe u trenucima rađanja ostale iste, što je dovelo do pojave doule. Doula je žena koja pruža podršku trudnici i roditelji tijekom trudnoće i porođaja. Ona je i sama prošla iskustvo porođaja te je bila uz druge roditelje na porođajima. Odlike koje krasi doulu su smirenost, toplina, osjećajnost i izdržljivost, koja je ponekad potrebna ako je porođaj dugotrajan. Podrška koju pruža doula u potpunosti je podređena potrebama roditelja, bilo da je riječ o ohrabrivanju žene i pomoći da ostvari ono što želi, ili da joj pruži praktičnu pomoć koja je katkad jednako važna: dodati vodu, dozvati osoblje ili se pak javiti na telefon roditelja.“

(neodgovarajućim prostornim mogućnostima rodilišta), ali i pravom drugih pacijentica na intimnost.

Na pitanja tko sve može pohađati tečaj za trudnice te priznaje li se u rodilištu gdje se obavlja porođaj tečaj za trudnice koji je pohađan ili obavljen u nekom drugom rodilištu, gotovo sva rodilišta su uglavnom dala zadovoljavajuće odgovore. Neka rodilišta (KBC Rijeka, Opća bolnica Šibensko-kninske županije i Opća bolnica „Hrvatski ponos“ Knin) dozvoljavaju nazočnost na porođaju bez pohađanja tečaja. Suprotno tome, Opća bolnica Dubrovnik ne priznaje niti tečajeve koji su obavljeni u drugim rodilištima, a taj slučaj je posebno opisan u opisu slučajeva pod toč.9.1.2.

Zaključno razmatranje i preporuke:

- (1) Postepeno poboljšavati opće uvjete u kojima se obavlja porođaj i sigurnost obavljanja porođaja u svim rodilištima;
- (2) U svim rodilištima omogućiti blisku podršku roditeljama tijekom porođaja sukladno njihovom osobnom izboru;
- (3) Omogućiti životnim partnericama roditelja nazočnost na porođaju;
- (4) Zbog različitog tretmana roditelja u rodilištima, donijeti jedinstvena pravila o tome tko može biti nazočan pri porođaju te pravno urediti položaj „doula ili dula“.